

ACADEMISCH ONDERNEMEN IN TIJDEN VAN CRISIS

DE ERFENIS VAN MARTINUS COBBENHAGEN
ALS ACADEMIC ENTREPRENEUR

PROF. DR. SYLVESTER EIJFFINGER

Afscheidsrede,

uitgesproken bij het openbare afscheid als president van Tilburg University Society
en hoogleraar Financiële Economie aan Tilburg University.

ACADEMISCH ONDERNEMEN IN TIJDEN VAN CRISIS

DE ERFENIS VAN MARTINUS COBBENHAGEN
ALS ACADEMIC ENTREPRENEUR

© Sylvester Eijffinger, 2020
ISBN: 978-94-6167-426-5

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier.

www.tilburguniversity.edu/nl

Cobbenhagen als katholieke academic entrepreneur

Vandaag neem ik na 33 jaar en 6 maanden afscheid van Tilburg University die ik met liefde en plezier gediend heb. Dat is ruim de helft van mijn leeftijd en ruim een derde van de leeftijd van onze universiteit die in 1927 gesticht is en aanvankelijk als naam meekreeg: Roomsch-Katholieke Handelshoogeschool en daarna voortgezet is als Katholieke Hogeschool Tilburg en vervolgens als Katholieke Universiteit Brabant, Universiteit van Tilburg en Tilburg University. In deze afscheidsrede wil ik met u terugkijken op de drie decennia waarin ik met inzet en overtuiging werkzaam mocht zijn aan onze universiteit. Het staat mij hierbij vooral voor ogen u deelgenoot te maken van de gedachten over de ontwikkelingen die ik in deze tijd heb waargenomen op het gebied van onderzoek, onderwijs en valorisatie. Als ijkpunt, letterlijk het gekozen punt waarvan aangenomen wordt dat dit punt niet zal veranderen en dus goed gebruikt kan worden om verschillende stadia in een proces te berekenen dan wel te beoordelen, heb ik Martinus Cobbenhagen gekozen. Zijn visie op en vorm geven aan het zogenaamde *academic entrepreneur*-zijn is altijd een voorbeeld en inspiratiebron voor mij geweest. Vanuit het perspectief van zijn *academic entrepreneurship*, wil ik de ontwikkelingen die ik de laatste drie decennia heb waargenomen, duiden en waarderen.

Ik stel nu eerst mijn vertrekpunt op mijn zoektocht naar wat de ijkpunten bij een moderne Katholieke universiteit zouden kunnen zijn voor. Martinus Cobbenhagen kwam uit een ondernemersgeslacht (kaarsenfabriek) en heeft van 1906 tot 1913 aan het kleinseminarie en van 1913 tot 1916 aan het grootseminarie van Rolduc gestudeerd om in 1917 tot priester gewijd te worden. Daarna studeerde hij aan de Nederlandsche Handelshoogeschool in Rotterdam en promoveerde hij in 1927 bij Professor Frans de Vries op het proefschrift *De verantwoordelijkheid in de onderneming*, waarin hij economie, ethiek en ondernemerschap heeft verbonden. Cobbenhagen stelt in zijn proefschrift: "Economische zelfverantwoordelijkheid is niet synoniem met onbepaalde vrijheid. Bij de beoordeling van sociale maatregelen vanuit het verantwoordelijkheidsbeginsel moet dan ook worden toegezien, of een maatregel in strijd is met het zelfverantwoordelijkheidsbeginsel dan wel een noodzakelijke voorwaarde is om de verantwoordelijkheid te kunnen aanvaarden" (Cobbenhagen, 1927, Stelling I). Naast Curatorium-lid Petrus van Gils en de eerste Rector Magnificus Thomas Goossens was hij één van de oprichters van de Roomsch-Katholieke Handelshoogeschool te Tilburg en drie keer (1932-1933, 1937-1938 en 1945-1946) Rector Magnificus van de Roomsch-Katholieke Handelshoogeschool. De priester-econoom Martinus Cobbenhagen heeft bij uitstek en nog steeds de reputatie van de enige 'founding father' van Tilburg University.

Over de ontstaansgeschiedenis van de Roomsch-Katholieke Handelshoogeschool zijn nauwelijks documenten te vinden, omdat Cobbenhagen in zijn testament had bepaald dat na zijn dood de documenten uit zijn persoonlijke archief vernietigd dienden te worden. In het universiteitsarchief bevinden zich twee documenten van de hand van Cobbenhagen uit 1926, het jaar voor de oprichting van de Roomsch-Katholieke Handelshoogeschool. De twee documenten geven inzicht in de ontstaansgeschiedenis van de universiteit, die niet in alle opzichten een toonbeeld van harmonie was. Dat blijkt uit het eerste document van Cobbenhagen over het *Chronologisch verhaal van mijn*

relaties tot de R.K. Handelshoogeschool te Tilburg. Cobbenhagen's tweede document is getiteld *Leidraad voor de bespreking van 15 mei '26* en dit document handelt over de bestaansmogelijkheden, organisatie en docenten met Goossens en Van Gils. De *Leidraad* is door Bornewasser (2003) betiteld als de 'blauwdruk' voor de Rooms-Katholieke Handelshoogeschool. De 'blauwdruk van Cobbenhagen' heeft volgens Siebers (2017) zijn stempel op de universiteit gedrukt tot op de dag van vandaag door het feit dat wijsbegeerte in elk curriculum nog steeds voorkomt en dat brede vorming in de onderwijsvisie zo'n belangrijke rol speelt. Het *Tilburg Cobbenhagen Center* onderstreept het belang hiervan eens te meer, maar ook het Cobbenhagen gebouw als het bestuursgebouw, de Vrienden van Cobbenhagen als de vereniging van alumni en de latere *Cobbenhagen Lecture* en *Cobbenhagen Summit*.

Onlangs heeft Heleen Robben (2019) in haar verrassende Master Thesis 'Tilburg University's Forgotten Founding Fathers', verdedigd aan onze Theologische Faculteit, de rol van Cobbenhagen als founding father gerelativeerd. Naast bestuurder Petrus van Gils waren Cobbenhagen en Goossens volgens Robben beide founding fathers van de Rooms-Katholieke Handelshoogeschool. Het verschil tussen beide Rectores Magnifici was dat Goossens op defensieve wijze en met strikte inachtneming van de Katholieke 'zuil' de emancipatie van de Katholieken in Brabant nastreefde en de Rooms-Katholieke Handelshoogeschool vooral een functie in de regio rond Tilburg en de provincie van Noord-Brabant toedacht, terwijl Cobbenhagen juist op een offensieve wijze vanuit zijn eigen achtergrond probeerde economie, ondernemerschap en ethiek te verbinden en op nationale schaal dacht. In zijn colleges en publicaties klonken economie, ondernemerschap en ethiek door als een organisch geheel ter onderscheiding van de Nederlandsche Handels-Hoogeschool in Rotterdam. Daarmee was Cobbenhagen een *academic entrepreneur avant-la-lettre*. Zijn voorbeeld werd gevolgd door zijn directe opvolger Petrus van Berkum en zijn latere opvolger Dick Schouten en andere hoogleraren van onze universiteit (Bornewasser, 2003, p. 270).

De historicus en priester Thomas Goossens is één van de oprichters van de Rooms-Katholieke Handelshoogeschool en was de eerste Rector Magnificus van de nieuwe hogeschool. Hij studeerde geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij in 1917 promoveert op het proefschrift *Franciscus Sonnius in de pamfletten*. Hij volgde in 1922 Hendrik Moller op als Rector van de Katholieke Leergangen, de Tilburgse opleiding voor leraren in het middelbaar onderwijs. Goossens was een Katholiek van de oude stempel, die de emancipatie van Katholiek Brabant wilde stimuleren vanuit een volstrekt provinciaal perspectief. Hij wordt omschreven als nuchter, vasthoudend en praktisch van aard, maar ook als moeilijk toegankelijk, ongenaakbaar en zelfs gierig (Siebers, 2017, p. 114). Cobbenhagen daarentegen verwierf door zijn inzet voor de oprichting, het bestuur en zijn aandacht voor studenten en alumni de reputatie van 'vader van de hogeschoolgemeenschap' (Siebers, 2017, p. 52). Robben (2019) meent dat er sprake is van een 'invented tradition', dus een uitgevonden traditie geschapen door Hans Bornewasser (Bornewasser en Van Duinkerken, 1962 en Bornewasser, 2003), en overgenomen door Erik Borgman (Borgman, 2011 en Cobbenhagen Essays, 2016).

Er was behoefte aan een 'founding father' van de universiteit en dat was uiteindelijk Cobbenhagen.

Bornewasser (2003) stelt dat Cobbenhagen met zijn 'blauwdruk' grote invloed heeft gehad op de wijze waarop de nieuwe Rooms-Katholieke Handelshoogeschool zich ontwikkeld heeft. Hij was een voorstander van een wetenschappelijke opleiding voor de praktijk van het sociaal-economisch leven. Hij ziet economie als een 'middenwetenschap' tussen natuur- en geesteswetenschappen. Van kwantitatieve en modelmatige methoden moet in zijn ogen gebruik worden gemaakt, maar zij dienen niet de kern van de wetenschap te bepalen. De economische wetenschap moet volgens hem organisch verbonden zijn met andere disciplines, zoals rechten, sociologie en psychologie. Een geïsoleerde economische wetenschap zal volgens hem bijdragen aan menselijk materialisme en mechanisering van het leven. Economie moet in dienst staan van de samenleving. Borgman (2011) spreekt in dit verband daarom van het 'goed leven', waarin de economie gebaseerd is op de Katholieke Sociale Leer en het subsidiariteitsbeginsel.

Op 1 december 1986 werd ik benoemd aan de Katholieke Universiteit Brabant, waarvan de naamgeving gehandhaafd bleef in de Stichting Katholieke Universiteit Brabant. In governance termen is het Stichtingsbestuur hier het hoogste orgaan. Op mijn moment van aantreden was Professor Ruud de Moor zowel Rector Magnificus als voorzitter van het College van Bestuur. De universiteit verkeerde in een existentiële crisis door de zogenaamde 'Winter van Deetman'. Deze was ontstaan, toen de toenmalige minister van Onderwijs, Wim Deetman, in 1986 met de opheffing van de faculteit Letteren en subfaculteit Psychologie dreigde door de drastische bezuinigingen op het hoger onderwijs. De Moor nam als een natuurlijk leider het voortouw in het hevig verzet van de Katholieke Universiteit Brabant tegen de opheffing. Hij slaagde erin om de voorgenomen opheffing van Letteren en Psychologie ongedaan te maken. De crisis toont aan dat het voortbestaan van de kleine universiteit niet vanzelfsprekend was en altijd bevochten moest worden.

Het was de tijd van de 'grote hoogleraren' zoals Dick Schouten, die Cobbenhagen in 1954 opvolgde eerst als lector en daarna als hoogleraar in de Algemene Leer en Geschiedenis van de Economie, en Hans Bosman, Ruud de Moor, Giel Plattel, Herman Schoordijk en Theo Stevers. Deze 'grote hoogleraren' waren niet alleen *academic entrepreneurs* in navolging van Cobbenhagen, maar zij waren ook de belichaming van de Katholieke Sociale Leer en het subsidiariteitsbeginsel op het gebied van onderzoek, onderwijs en maatschappelijke dienstverlening. Zij waren net als Cobbenhagen, beïnvloed door de beginselen die in de Katholieke Sociale Leer waren ontwikkeld sinds het verschijnen van Paus Leo XIII's encycliek 'Rerum Novarum' in 1891 (Eijffinger en Hinten, 2013). Er is wat dat betreft niets nieuws onder de zon omdat deze 'grote hoogleraren' de drie kerntaken van een universiteit als *academic entrepreneurs* altijd vervuld hebben en economie, ethiek, filosofie, ondernemerschap, recht en sociologie gediend hebben.

Hoe ontwikkelde zich dit *academic entrepreneurship* in de afgelopen drie decennia? De noodzaak voor onze universiteit om door *academic entrepreneurship* voorop te lopen op andere universiteiten was mede ingegeven door de voornoemde existentiële crisis waarin de universiteit zich in het jaar van mijn aankomst (1986) zich bevond. Zoals gezegd, het was niet vanzelfsprekend dat zij zou voortbestaan in het Nederlands universitair landschap op lange termijn. De ontwikkeling zal ik schetsen aan de hand van drie punten: (1) de internationalisering van het onderzoek, (2) de internationalisering van het onderwijs, en (3) de herwaardering van maatschappelijke dienstverlening of zoals het tegenwoordig heet valorisatie en impact.

De rode draad van mijn afscheidsrede zal ik alvast voor de ongeduldige luisteraar enigszins verklappen in de zin dat de Katholieke Universiteit Brabant, de Universiteit van Tilburg en Tilburg University een opmerkelijk vermogen heeft getoond om zich continu te vernieuwen op de gebieden van het internationaal onderzoek (CentER for Economic Research, European Value Studies, INTERVICT, het Netherlands Centre for Patristic Research en andere Centers of Excellence), van het internationaal onderwijs (International Business, International Economics and Finance en andere internationale opleidingen), en op het gebied van maatschappelijke dienstverlening ofwel valorisatie en impact (*Tilburg University Society*, *Cobbenhagen Summit*, Vrienden van Cobbenhagen en Vrienden van Cobbenhagen Lecture, President's Circle, Development and Alumni Relations Office en het Impact Team). Dat is allemaal in navolging van Martinus Cobbenhagen als de katholieke *academic entrepreneur avant-la-lettre*. Tot slot wil ik u een vijftal aanbevelingen meegeven voor de toekomst van Tilburg University, zeg maar een laatste 'Vijf van Eijff' met betrekking tot onze universiteit over een veilige cultuur, meer betrokken bestuurders, *good governance*, de *compliance industry* en het herstellen van de menselijke maat.

Internationalisering van het onderzoek

De stichting van de Rooms Katholieke Hoogeschool in 1927 zou uiteindelijk uitmonden in oprichting van de *Tilburg School of Economics and Management* (TiSEM). Onder de eerste naoorlogse Rector Magnificus Martinus Cobbenhagen en zijn latere opvolgers Petrus van Berkum en Dick Schouten als hoogleraar in de Algemene Leer en Geschiedenis van de Economie werd de nadruk gelegd op de verbinding tussen de economie, ondernemerschap en ethiek. Het onderwijs in de wijsgerige sociologie en arbeidsrecht waren hieraan inherent. Hieraan werd later het onderwijs in de empirische sociologie en psychologie toegevoegd.

Naast de toenmalige Economische Faculteit en latere *Tilburg School of Economics and Management* (TiSEM) vindt in 1963 de oprichting van de nieuwe faculteiten Rechten en Sociologie met de subfaculteit Psychologie plaats. Deze zouden de basis gaan vormen voor de *Tilburg Law School* (TLS) en *Tilburg School of Social and Behavioral Sciences* (TSB). In 1979 volgden de oprichting van de faculteit Filosofie en in 1981 die van de faculteit Letteren (later Communicatie en Cultuur). In 2007 zouden beide samengevoegd worden tot een faculteit Geesteswetenschappen, die op haar beurt de basis zou vormen voor de *Tilburg School of Humanities and Digital Science* (TSHD).

Hoogleraar Psychologie Harry Peeters richtte in 1984 het Tilburgs Instituut voor Academische Studies (TIAS) op. In 1986 werd deze instantie omgedoopt tot *Tilburg Institute for Advanced Studies*, dat weer de basis vormde voor de *TIAS School of Business and Society*. De Theologische Faculteit had lange tijd een status aparte omdat zij door de rooms katholieke bisschoppen in Nederland erkend was als priesteropleiding. Samen met de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht vormde deze faculteit de basis voor de *Tilburg School of Catholic Theology* (TST) onder leiding van de decaan Adelbert Denaux. Tot slot werd in 2016 de *Jheronimus Academy of Data Science* (JADS) opgericht in 's-Hertogenbosch. Het was een gezamenlijk data science initiatief van Tilburg University, de TU Eindhoven, de Gemeente 's-Hertogenbosch en de Provincie Noord-Brabant. Trekkers vanuit Tilburg University waren toen de latere Rector Magnificus Emile Aarts, Lex Meijdam, decaan van TiSEM, en Corien Prins, decaan van TLS en nu voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

De internationalisering van het onderzoek begon in de Economische Faculteit met de oprichting van CentER door de founding fathers Arie Kapteyn en Ton Barten. In 1988 stelden zij dit centre expliciet tot doel: “het bijeenbrengen van een groep excellente onderzoekers in een centrum voor geavanceerd economisch onderzoek van internationale betekenis, dat door zijn uitstraling en aantrekkingskracht een stimulerend effect zal hebben op de economiebeoefening in Nederland” (Siebers, 2017, p. 75). CentER begon met vier onderzoekshoogleraren (Ton Barten, Eric van Damme, John Driffill en Rick van der Ploeg) en verbond internationaal actieve economen aan zich als *CentER Fellows*.

Aanleiding voor de oprichting was de constructieve kritiek van Arie Kapteyn op de economiebeoefening door Dick Schouten en Ad Kolnaar. Hij vond ze te zeer gericht op onderzoek naar de conjunctuur en structuur vanuit een Nederlands perspectief en niet aansloten bij de internationale literatuur. Een interessante rol speelde hoogleraar Theo van de Klundert als een soort *liaison*. Gevormd in de Tilburgse school, publiceerde hij al snel - en als eerste in Tilburg - in de internationale *journals*, waaronder het toptijdschrift *American Economic Review*. Hij nam een middenpositie in tussen Schouten en Kapteyn en hij probeerde de politieke economie van Schouten te verbinden met de internationale oriëntatie van Kapteyn, vooral gericht op de VS. Hij vreesde dat CentER te veel zou opschuiven van de macro- naar micro-economie.

Daarnaast zette CentER de eerste *Graduate School in Economics & Management* op en werd het tot episch centrum van de economiebeoefening in Nederland en Europa. In 1998 vierde CentER zijn 10-jarige bestaan. Ter gelegenheid hiervan werd een eredoctoraat aan Herman Wijffels toegekend en in 2008 werd het 20-jarige bestaan luister bijgezet met het verlenen van een eredoctoraat aan Nout Wellink. In 2014 werden in het kader van het 25-jarig jubileum twee eredoctoraten verleend aan John List en Daniel Levinthal. Vanaf 2002 werd CentER minder autonoom, verbreed van alleen economie naar bedrijfseconomie en geïntegreerd binnen de faculteit. Uit CentER zijn ook nieuwe instituten ontstaan, zoals Netspar (pensioenen), TIBER (gedragseconomie & psychologie), TILEC (recht & economie) en EBC (bankwezen). Met recht kan Arie Kapteyn als een *academic entrepreneur par excellence* worden betiteld die grote verdiensten voor de Nederlandse economiebeoefening heeft gehad. CentER is ontstaan door een existentiële crisis vanwege de gedaalde kwaliteit en het gebrek aan internationale gerichtheid van de Tilburgse economiebeoefening.

Voormalig Rector Magnificus Ruud de Moor (TSB) was de drijvende kracht achter de *European Values Studies* (EVS). EVS is een grootschalig en periodiek (iedere 9 jaar) sociologisch onderzoek naar de ontwikkeling van waarden en normen in Europa en vond in 1981 voor het eerst plaats voor 10 verschillende landen. Bij de laatste keer in 2008 deden zelfs 45 landen of regio's mee. In die landen of regio's worden vragen gesteld niet alleen over de waarden op religieus-moreel en sociaal-politieke gebieden, maar ook over de primaire leef sfeer, zoals arbeid en vrije tijd (Siebers, 2017, p. 86). De EVS data leidden zowel tot de fameuze *Atlas of European Values* (2005 en 2011) en tot internationaal vergelijkende publicaties en tot trendstudies voor deze 45 landen. Voormalig projectleider Paul de Graaf concludeerde op basis van de resultaten voor 2008/2009 bij de *Tilburg University Society* in 2011 te Brussel dat Europeanen zich steeds meer verbonden voelen met hun land of regio. Dat is verrassend want het rijmt volgens hem niet met modernisering en toenemend individualisme in de samenleving. De EVS data van het veldwerk zijn in 2019 beschikbaar gekomen en worden bewerkt om de trends over 40 jaren door te trekken (*Tilburg University Society*, 2018, p. 38).

INTERVICT (*International Victimology Institute Tilburg*) is in 2005 opgericht door de voormalige Decaan van TLS en TSB Marc Groenhuijsen en kreeg in 2011 status van *Center of Excellence* binnen onze universiteit. INTERVICT deed theoretisch en empirisch onderzoek naar slachtoffers van criminaliteit, machtsmisbruik en rampen met het oog op beleidsvorming en regelgeving en werkt samen met Slachtofferhulp Nederland. Victimologie is een vrij jonge wetenschap die het recht, de criminologie, klinische en sociale psychologie, psychiatrie, politicologie en de economie verbindt. De leerstoel Victimologie werd bekleed door Jan van Dijk en sinds 2013 door Peter van der Velden. Marc Groenhuijsen was President of *World Society of Victimology*. Op de *Tilburg University Society* met de Minister van Justitie, Ivo Opstelten, in 2011 stelde hij: "Heel kort gezegd heb ik mijn gehele professionele leven geleerd dat hoe hoger de gemiddelde strafmaat in een land is, hoe hoger ook de criminaliteitscijfers zullen zijn. Natuurlijk is dit een beetje boude generalisatie van wat ik precies heb gezegd, maar in de kern komt het er toch echt op neer dat een gematigd en humaan strafbeleid veel misdrijven kan voorkomen" (*Tilburg University Society*, 2018, p. 46).

Adelbert Denaux, decaan van onze Theologische Faculteit, legde samen met zijn collega van de VU Bram van de Beek, in 2008 de basis voor het interuniversitaire *Netherlands Centre for Patristic Research* (CPO). Samen met de eerste directeur, de Tilburgse hoogleraar Kerkgeschiedenis Paul van Geest, zagen zij kansen om het onderzoek aan deze faculteiten door onderzoek naar het vroege christendom en de kerkvaders internationaler te profileren. Door het opzetten van het onderzoek naar de zogenaamde 'mystagogie' van de kerkvaders - naar hun vormingsstrategieën - lukte dit omdat hierdoor een leemte in het internationale onderzoeksveld werd vervuld. Aan het CPO werden drie bijzondere leerstoelen opgericht; er werden meerdere nationale en internationale congressen georganiseerd en er werden door verschillende leden van het CPO grote subsidies verkregen voor promotie - en postdoctoraal onderzoek van onderzoeksorganisaties als NWO en de *European Research Council*, alsook van bedrijven en fondsen als de *Goldschmeding Foundation*. Er werden tot 2018 6 postdocs en 16 promovendi aangesteld, van wie er inmiddels 14 zijn gepromoveerd.

Opgemerkt dient te worden dat deze lijst van instituten niet uitputtend is en dat er meer goede voorbeelden zijn van de internationalisering van het onderzoek. Daarbij kan gedacht worden aan het *Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement* (Netspar) opgericht in 2011 door Lans Bovenberg en Theo Nijman, het *Tilburg Law and Economics Center* (TILEC) opgericht in 2002 door Eric van Damme en Pierre Larouche, het *Center of Research on Psychology in Somatic Diseases* (CoRPS) opgericht in 2014 door Johan Denollet en het *Tilburg Center for Cognition and Communication* (TiCC) opgericht in 2008 door Jaap van den Herik en vele anderen.

Internationalisering van het onderwijs

De internationalisering van het onderwijs begon ook in de Economische Faculteit (TiSEM) met de oprichting van CentER met de *Graduate School in Economics & Management*. Daarvoor waren er wel zelfstandige initiatieven zoals het Instituut voor Ontwikkelingsvraagstukken (IVO) opgericht in 1962 door hoogleraar Leon Janssen met als doel het “bevorderen van toegepast socio-economisch onderzoek, training en het opbouwen van capaciteit in ontwikkelingslanden” (Siebers, 2017, p. 128). Dat leidde tot samenwerking op het gebied van toegepast onderzoek in Bolivia, Costa Rica, Eritrea, India en Rwanda en tot de begeleiding van een aantal promovendi uit deze ontwikkelingslanden. Het IVO werd gefinancierd door onze universiteit en het ministerie van Buitenlandse Zaken, de Europese Unie en Wereldbank. In 2013 moest het IVO helaas opgeheven worden vanwege een gebrek aan financiële middelen.

De Europese Commissie heeft in 1987 een impuls gegeven aan internationalisering van het onderwijs door het Erasmus Programma voor de uitwisseling van studenten, docenten en hoogleraren op te zetten. Daarnaast financierde de Europese Commissie een groot aantal *Jean Monnet Chairs* om het onderwijs en onderzoek te stimuleren dat gericht is op Europese integratie in disciplines als economie, rechten en sociale wetenschappen. In het *John F. Kennedy Institute* werd door hoogleraar internationaal recht Frans Alting von Geusau in 1966 de samenwerking met universiteiten en *schools* in de Verenigde Staten aangehaald, zoals met de *Harvard Kennedy School of Government*. In 1972 werd een uitwisselingsprogramma voor de Amerikaanse studenten opgezet, maar in 1998 verdween dit instituut met het emeritaat van Frans Alting van Geusau.

Internationalisering van het onderwijs in de Economische Faculteit kwam evenwel pas echt op gang met de oprichting van de Engelstalige opleiding *International Business* door de hoogleraren Harry Barkema en Niels Noorderhaven in 1996. In 1997 startte het Bachelor *International Business* (IB); dit werd in 2000 gevolgd door een Master IB onder leiding van Niels Noorderhaven. De algemeen-economische tegenhanger van deze Master IB werd *International Economics and Finance* (IEF), dat in 1998 opgericht werd door de hoogleraren Lex Meijdam en Sylvester Eijffinger. In 1999 startte het Bachelor IEF en in 2002 gevolgd door het Master IEF onder leiding van Eijffinger, omdat Meijdam de directeur werd van het Netwerk voor Algemene en Kwantitatieve Economie. IB en IEF waren de beide voorlopers van internationalisering van het onderwijs in TiSEM.

Later volgden de overige faculteiten van Tilburg University met eigen Engelstalige opleidingen, zoals *European and Global Law* in de rechtenfaculteit (TLS) en in de sociale wetenschappen (TSB). De geesteswetenschappen (TSHD) volgden veel later met de oprichting van *Liberal Arts* en daarna *Jheronimus Academy of Data Science* (JADS). JADS is een gezamenlijk data science initiatief van Tilburg University, de Technische Universiteit Eindhoven, de Gemeente 's-Hertogenbosch en de Provincie Noord-Brabant. In 2014 werd op de eerste *Cobbenhagen Summit* afgesproken dat Tilburg en Eindhoven intensiever zouden gaan samenwerken. Die samenwerking heeft uiteindelijk in 2016 geleid tot de oprichting van JADS in het voormalig klooster Mariënborg in 's-Hertogenbosch. De trekkers van dit initiatief waren zoals gezegd de toenmalige Rector

Magnificus Emile Aarts, de decaan van TiSEM Lex Meijdam en de decaan van TLS Corien Prins, die in 2017 benoemd werd tot voorzitter van de Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid. In 2016 ging het Bachelor programma *Data Science* van start gevolgd door Master programma's in 's-Hertogenbosch, Tilburg en Eindhoven op het gebied van *data science* en *artificial intelligence* en het bevorderen van startups op deze gebieden. Een bijzondere rol hebben bij dit initiatief gespeeld de eerste directeur van JADS Arjan van den Born en Tilburgse hoogleraren Dick den Hertog en Max Louwerse.

Uit mijn eigen ervaringen als gasthoogleraar bij het *Economics Department* van *Harvard University* vanaf 2003 tot en met 2018 heb ik geleerd dat bij het geven van eerstejaars colleges het goed is dat de hoogleraren zichtbaar zijn voor de eerstejaars studenten. Ruim twintig jaar geleden werd ik in Tilburg (mede) verantwoordelijk voor het opzetten van een Bachelor-Master programma in het Engels voor Nederlandse en buitenlandse studenten, namelijk *International Economics and Finance* (IEF). Als opleidingsdirecteur van IEF heb ik jarenlang ook colleges voor de eerstejaars IEF studenten gegeven vanwege de zichtbaarheid, maar ook om de kwaliteit van de eerstejaars colleges te bewaken. (Sylvester Eijffinger, "De echte topdocenten, dat zijn ook de tophoogleraren", *ScienceGuide*, 23 april 2018).

Mijn tweede observatie is dat *Harvard University* bewust en expliciet inzet op dwarsverbanden ('cross overs') tussen de verschillende departments en schools binnen de universiteit als geheel om de vorming van silo's te voorkomen. Een mooi voorbeeld van zo'n dwarsverband is het seminar 'Religion and Political Economy' (ECON1450) dat gegeven wordt door Robert Barro en Rachel McCleary (HKS) voor studenten van het *Economics Department*, de *Divinity School* en andere belangstellenden. Een dergelijke 'cross over' zou ook goed mogelijk en wenselijk zijn tussen, bijvoorbeeld, TiSEM en de *Tilburg School of Catholic Theology* in Utrecht. Aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam gebeurt dit al door onze hoogleraren Lans Bovenberg en Paul van Geest. Een betere verbinding tussen economie en theologie zou goed passen bij onze universiteit en sluit aan bij de traditie van Cobbenhagen. Wat in Rotterdam kan, zou ook hier moeten kunnen.

Onze eigen ervaring met het bevorderen van 'cross overs' tussen departments en schools in Tilburg is tot nu toe beperkt, maar daar begint de laatste jaren verandering in de te komen. Een goed voorbeeld is de *Jheronimus Academy of Data Science* (JADS) die ik reeds eerder besproken heb als een voorbeeld van een 'cross over'. Een alternatieve 'cross over' zou een *Tilburg School of Governance* kunnen zijn waarbij Business, Economics en Law samenwerken op het gebied van corporate en public governance en waarbij de kennis nu versnipperd is over TiSEM, TLS en TIAS. Er is een *Tilburg Institute of Governance* dat verder uitgebouwd zou kunnen worden.

Mijn derde observatie is dat Amerikaanse universiteiten zoals Harvard, MIT en Stanford op het terrein van *artificial intelligence* (AI) veel verder zijn dan de Europese universiteiten. Wij praten wel veel over AI maar hebben nog weinig concrete stappen

gezet om het gebruik van algoritmes een integraal onderdeel te laten zijn van het universitair onderwijs en onderzoek terwijl over 5 tot 10 jaar bij de professionals die wij opleiden *fintech*, *audittech*, *legaltech* en andere tech's normaal is. De universiteit van de toekomst is immers een *edutech* instelling. Uit eigen ervaring merk ik dat mijn collega's in Tilburg toch te veel vasthouden aan de bekende patronen in het onderwijs en onderzoek en weinig voorbereid zijn op de nieuwe realiteit die AI over 5 tot 10 jaar brengt. Op de laatste *Cobbenhagen Summit* op 5 maart 2020 in Tilburg merkte de Brabantse gedeputeerde Martijn van Gruijthuijsen op dat AI al een prominente plaats inneemt in onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven, maar dat AI en robotisering zich ook uit in de hoge kwaliteit van de logistiek in Brabant (*Tilburg University Society*, 5 maart 2020).

Op diezelfde *Cobbenhagen Summit* merkte Algemeen Directeur Cees Oudshoorn van het VNO-NCW bovendien op dat er ook nationaal steeds meer samengewerkt wordt getuige de AI Coalitie opgericht door VNO-NCW, waarin allerlei maatschappelijke organisaties zijn vertegenwoordigd en stelde dat Nederland voorop loopt in Europa, waaraan toegevoegd werd dat Brabant voorop zou kunnen lopen in Nederland door de sociale infrastructuur ('weefsel') waarbij iedereen elkaar informeel weet te vinden.

Tot slot kunnen wij van Harvard leren dat de 'outputfinanciering' voor het hoger onderwijs in Nederland tot perverse prikkels leidt en op lange termijn schadelijk is voor de kwaliteit van het hoger onderwijs, dat niet alleen universiteiten maar ook hogescholen strenger moeten selecteren op de kwaliteit van de eerstejaarsstudenten en dat universiteiten en hogescholen veel meer moeten investeren in de alumni als de uiteindelijke ambassadeurs van de instellingen. Dat heeft men aan Harvard goed begrepen. Vanaf het moment dat de eerstejaars studenten aankomen worden zij meegezogen in de 'Harvard experience' die hen voor de rest van hun persoonlijke leven bij zal blijven (Sylvester Eijffinger, *ScienceGuide*, 23 april 2018). Dat is ook precies wat ons *Development and Alumni Relations Office* (DARO) als onderdeel van *Tilburg University Society* (TUS) in de afgelopen jaren heeft proberen te realiseren.

Valorisatie en impact

Tilburg University heeft flink ingezet op de valorisatie en impact van haar wetenschappelijke kennis. Er bestond een behoefte om ons onderzoek relevanter te doen zijn voor de maatschappij, ook om hierdoor studenten en alumni aan de universiteit te verbinden. Tilburg University koos de weg om onze hoogleraren zichtbaarder te maken bij het grotere publiek: bedrijfsleven, politici, beleidsmakers, media, studenten en alumni. De oprichting van de *UvT Sociëteit* in 2009 paste in deze strategie. De eerste bijeenkomst was in het najaar van 2009 in Sociëteit De Witte in Den Haag. Bij de oprichting hebben de toenmalige Rector Magnificus Philip Eijlander en Decaan van TiSEM Kees Koedijk een cruciale rol gespeeld. In verband met de naamsverandering van de Universiteit van Tilburg naar Tilburg University werd besloten om de naam *UvT Sociëteit* enkele jaren geleden om te zetten in de naam *Tilburg University Society* die consistent is met de naam Tilburg University. (Sylvester Eijffinger, "Belangrijke rol van Philip bij *UvT Sociëteit* en *Cobbenhagen Summit*", in: *Opgewekt voorwaarts!, Liber Amicorum aangeboden aan prof. dr. Philip Eijlander*, Tilburg University, 2015, pp.27-29).

Tilburg University Society (TUS) behelst en behelst een samenwerkingsinitiatief van het College van Bestuur en de Decanen van de faculteiten (TiSEM, TIAS, TLS, TSB, TSHD en TST). Als de President van *Tilburg University Society* werd Sylvester Eijffinger benoemd en samen met zijn PA Belinda Stevens organiseerde hij 37 bijeenkomsten van *Tilburg University Society* in vooral Den Haag en bij gelegenheid ook in Brussel en Tilburg. *Tilburg University Society* werd en wordt begeleid door een Raad van Advies bestaande uit de (Vice) Decanen van de betrokken faculteiten. Hierin worden de onderwerpen bepaald.

De TUS kapitaliseert op onze bestaande netwerken en aanwezige expertise door doelgroepen in Den Haag en in de regio gericht en gestuurd te benaderen. Dit houdt in: beter anticiperen op maatschappelijke dossiers, initiatief nemen voor uitwisseling van ideeën en kennis, en deze uitwisseling adequaat organiseren. De bijeenkomsten van de Society worden rondom een thema met brede en grote maatschappelijke relevantie georganiseerd. De President van TUS zoekt een match tussen de politieke en maatschappelijke agenda en de onderzoeksthema's voor onze universiteit en voor de afzonderlijke faculteiten (Eijffinger, 2015, p. 28).

Tilburg University Society organiseerde in deze jaren ook drie thematisch georiënteerde bijeenkomsten in de vorm van *diner pensants* voor een geselecteerde doelgroep van 50 tot 60 personen uit bedrijfsleven, diplomatie en overheid bij Sociëteit De Witte in Den Haag. Op deze bijeenkomsten presenteren prominente wetenschappers van Tilburg University vanuit de verschillende faculteiten hun kennis en bediscussiëren die met sleutelfiguren uit het bedrijfsleven, het openbaar bestuur en de politiek, zowel nationaal als regionaal. Voor de zichtbaarheid en inhoudelijke inbreng wordt naast een vooraanstaande interne spreker (prominent hoogleraar) een prominente externe spreker aangetrokken. Externe sprekers waren onder anderen (oud) politici als Jan Peter Balkenende, Ernst Hirsch Ballin, Jaap de Hoop Scheffer, Ab Klink, Ben Knapen, Ivo Opstelten, Mark Rutte, Carola Schouten, President Geert Corstens (Hoge Raad), President Klaas Knot (DNB), Vice-

President Piet Hein Donner (Raad van State), bestuursvoorzitters Hans de Boer, Kees van Dijkhuizen, Ralph Hamers, Wim van der Meeren, Burgemeester Peter Noordanus, Bisschop Ad van Luyn, de sporter Pieter van den Hoogenband en schrijfster Désanne van Brederode (zie de website van *Tilburg University Society*).

Daarnaast organiseert *Tilburg University Society* een jaarlijkse speciale bijeenkomst voor een geselecteerde groep van regionale 'stakeholders' van 100 tot 120 personen op een locatie in Tilburg: de *Cobbenhagen Summit*. Dit is een initiatief van *Tilburg University Society* met de Provincie Noord-Brabant, Gemeente Tilburg, Brabantse Ontwikkelings Maatschappij, het VNO-NCW Brabant Zeeland (BZW) en Tilburg University als partners. De *Cobbenhagen Summit* is bedoeld om in het kader van de triple helix een forum te bieden voor het Brabantse ondernemerschap, openbaar bestuur en hoger onderwijs en onderzoek, waarbij een strategie voor de Brabantse economie en samenleving op (middel)lange termijn ontwikkeld wordt. Bij de *Cobbenhagen Summit* worden intern de leden van het Stichtingsbestuur, het College van Bestuur, de Decanen en de Universiteitsraad uitgenodigd. De externe genodigden bestaan uit een selecte groep van het eerste echelon uit het bedrijfsleven, het hoger onderwijs, het openbaar bestuur en de politiek en worden aangeleverd door de vijf partners. De genodigden vormen de voornaamste beslissers uit de Brabantse regio. Op de *Summit* zijn er vier tot vijf inleidingen over de strategie van Brabant en daarna tijdens het diner is er een paneldiscussie met de deelnemers. Er hebben tot nu toe 7 *Summits* plaatsgevonden over de Brabantse strategie (Eijffinger, 2015, p. 29).

In 2016 is *Tilburg University Society* samengegaan met de afdeling *Development and Alumni Relations Office* (DARO) van de universiteit, waarmee het niet alleen een platform voor de externe relaties, maar ook voor het uitgebreide bestand van alumni van de universiteit is geworden. De Society heeft in samenwerking met het alumni netwerk de *Vrienden van Cobbenhagen* de gelijknamig *Lectures* opgezet, waarbij een internationaal vermaard spreker een lezing over een actueel, belangrijk thema houdt. De eerste spreker in 2017 was de econoom Dani Rodrik van de *Harvard Kennedy School of Government*, de tweede spreker in 2018 was data science expert Viktor Mayer-Schönberger van *Oxford University*, de derde spreker in 2019 was columniste en Pulitzer Prize winnaar Anne Applebaum van de *London School of Economics* en de vierde spreker in 2020 was de econoom Edward Glaeser van *Harvard University*. Daarnaast heeft de Society ook sinds 2018 in samenwerking een *President's Circle* opgezet voor de CEO's, CFO's en (vice) voorzitters van RvC's op corporate niveau. De eerste bijeenkomst vond in 2018 plaats bij JADS over *AI en data science* en de tweede bijeenkomst in 2019 bij Van Doorne over *corporate and public governance*.

De strategie rondom 'Understanding Society' is een gerichte actie van de universiteit om aan de naamsbekendheid te werken. Verder speelt een deel van onze hoogleraren een gewaardeerde rol in actuele debatten, adviesorganen en persoonlijke netwerken met onze 'stakeholders'. Daarbij kwam ook dat wetenschappers van de universiteit steeds vaker door de media werden geraadpleegd. Clemens van Diek hield de 'output'

nauwkeurig bij in 'mediatoppers' tijdens de periode 1990-2014. Tilburg University was in 2011, 2013 en 2015 volgens de ranking van Elsevier Weekblad de best communicerende universiteit van Nederland. Hoewel de 'mediatop' veel *free publicity* gebracht heeft, zag het College van Bestuur geen noodzaak om de 'mediatop' te handhaven om capaciteits- en andere redenen (Siebers, 2017, p. 160).

Tot slot mag niet onvermeld blijven het *Impact Team* in 2016 opgezet door Rector Magnificus Emile Aarts met als doel het "optimaliseren van impact door alfa- en gammawetenschappen" (Siebers, 2017, p. 125) en het bevorderen van valorisatie. Tilburg University heeft sinds 2016 impactprogramma's, waarin wetenschappers uit verschillende vakgebieden samenwerken met maatschappelijke partners met het doel "nieuwe inzichten en oplossingen voor de uitdagingen van individu en samenleving in de 21e eeuw" te vinden (Siebers, 2017, p. 125). De drie impactprogramma's zijn: *Empowering the Resilient Society* (geleid door Ton Wilthagen), *Enhancing Health and Wellbeing* (voorheen geleid door Johan Denollet en nu door Margriet Sitskoorn) en *Creating Value from Data* (geleid door Dick den Hertog). De thema's hebben als gemeenschappelijk ambitie om inzichten en oplossingen te bieden voor de problemen van de digitale samenleving. Het *Impact Team* heeft reeds belangrijke inzichten en oplossingen aangedragen voor de problemen op de arbeidsmarkt, voedselvoorziening en gezondheidszorg en ook belangrijke bijdragen geleverd aan valorisatie en impact.

Tilburg University heeft een opmerkelijk vermogen getoond om zich continu te vernieuwen op de gebieden van het internationaal onderzoek (*CentER for Economic Research, European Value Studies, INTERVICT, het Netherlands Centre for Patristic Research* en andere *Centers of Excellence*), van het internationaal onderwijs (International Business, International Economics and Finance en andere internationale opleidingen), en op het gebied van maatschappelijke dienstverlening ofwel valorisatie en impact (*Tilburg University Society, Cobbenhagen Summit, Vrienden van Cobbenhagen* en *Vrienden van Cobbenhagen Lecture, President's Circle, Development and Alumni Relations Office* en het *Impact Team*). Dat is allemaal in navolging van Martinus Cobbenhagen als de katholieke *academic entrepreneur avant-la-lettre*.

De toekomst van Tilburg University

Tijdens de zevende *Cobbenhagen Summit* over AI en logistiek op 5 maart 2020 riepen de verschillende inleiders op om de Brabantse handen ineen te slaan om aanspraak te maken op de gelden in het aangekondigde investeringsfonds van het kabinet Rutte. Daarom vertrouw ik er op dat onze traditie van *academic entrepreneurship* in de geest van Cobbenhagen zal worden voortgezet door de nieuwe Collegevoorzitter en Rector Magnificus Wim van de Donk. De Haagse bijeenkomsten van *Tilburg University Society* zullen 3 keer per jaar worden voortgezet in Sociëteit De Witte, waaronder de onlangs gestarte *President's Circle*. Het was elk jaar weer een voorrecht om Brabantse bestuurders, ondernemers en wetenschappers bij elkaar te brengen om Brabant vooruit te helpen. Een van de initiatieven die uit de Brabantse samenwerking uiteindelijk is voortgekomen, is de oprichting van JADS. Het zou mooi zijn als we nu tot een verdere samenwerking komen om een serieus deel te krijgen van het investeringsfonds van 40 tot 50 miljard euro voor AI, logistiek en mobiliteit. Dat kan alleen als het voorstel aan het kabinet aan de volgende voorwaarden voldoet, namelijk een voorstel van alle 'stakeholders' in Brabant in de geest van de *triple helix* (ondernemers, onderwijs en openbaar bestuurders) die op lange termijn de verdien capaciteit van de Brabantse economie verder zou stimuleren.

Het grootste risico van tegenwoordig vind ik de enorme risico-aversie bij de huidige generatie van politici, bestuurders en toezichthouders en de volstrekt doorgeschoten cultuur van *audit & compliance* en *finance & control*, die het *academic entrepreneurship* bijna onmogelijk maakt in de gehele samenleving. Een bank is tegenwoordig een *fintech* bedrijf met een werkgelegenheidsproject voor *audit & compliance officers*, die de winst van AI en digitalisering opslokt. Evenzo dreigt de huidige universiteit een *edutech* instelling te worden met ook een werkgelegenheidsproject voor accountants en *compliance officers*. We schieten door in de wens naar een 'risicoloze samenleving' die niet bestaat. Als ik nu had voorgesteld om zoiets als de *Cobbenhagen Summit* op te richten, was het er absoluut nooit gekomen. Ik had 7 jaar geleden alleen maar een idee, maar geen business plan, geen begroting en geen contract. Mijn visie was toen om een soort Brabantse Bilderberg op te richten als een strategisch forum voor Brabant vanuit de gedachte van de *triple helix*. Toen ik mijn ronde maakte langs de toekomstige partners Wim van de Donk, Peter Noordanus, Bert Pauli, Jan Pelle en Peter Swinkels, zeiden alle partners tegen mij: dat is een goed idee, wij vertrouwen je, wij zorgen voor de financiële middelen en ga vooral aan de slag. Tegenwoordig kan je worden weggehoond. Het is steeds moeilijker geworden om een *academic entrepreneur* te zijn. Dat is heel jammer omdat wij nog een goede sociale infrastructuur ('weefsel') in Brabant hebben. Daar kunnen wij als universiteit met de Brabantse ondernemers en openbaar bestuurders op bouwen.

De coronacrisis die onze samenleving in Brabant en onze universiteit zo diep en lang getroffen heeft zal grote disruptieve effecten hebben op de wijze waarop de ondernemingen, maar ook publieke instellingen als universiteiten moeten opereren. Dit is een voorbeeld van een proces van '*creative destruction*' à la Schumpeter. Onder '*creative destruction*' verstaat Schumpeter (1942) een proces van voortdurende

vernieuwing, waarbij succesvolle toepassingen van nieuwe technieken de oude technieken vernietigen. Volgens Schumpeter is technische vernieuwing de enige werkelijke bron van economische groei (Van de Klundert, 2013). Universiteiten hadden voor alles protocollen en procedures, behalve voor het aanbieden van *online* colleges, cursussen en tentamens. Universiteiten zoals Harvard en MIT hebben reeds een rijke ervaring met het geven van colleges, cursussen en tentamens op afstand aan hun studenten en alumni wereldwijd. Daar kunnen Tilburg University en andere universiteiten nog veel van leren, maar dan moeten de *academic entrepreneurs* wel de mogelijkheden krijgen. Sommige universiteiten bieden hun colleges, cursussen en tentamens zonder betaling aan voor buitenlandse studenten en alumni. Dat is heel sympathiek tijdens een crisis, maar dat is geen levensvatbaar verdienmodel op termijn. Kwalitatief hoogwaardig universitair onderzoek en onderwijs kent een prijs. Ons onderzoek en onderwijs is gebleken vitaal voor de samenleving te zijn.

Tot slot wil ik u een vijftal aanbevelingen meegeven voor de toekomst van Tilburg University, zeg maar een laatste 'Vijf van Eijff' met betrekking tot onze universiteit:

1. Een veilige en zorgzame cultuur waarin de bestuurders, dus zowel het College van Bestuur, als het Stichtingsbestuur van de universiteit staan voor hun hoogleraren, docenten en medewerkers, voor wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke staf.
2. De bestuurders die uit de eigen instelling voort komen en een goed gevoel hebben voor de cultuur en signatuur van onze universiteit, dus geen passanten maar betrokken bestuurders die van de universiteit en wetenschappers houden.
3. *Good governance* bij de universiteit, waarbij het Stichtingsbestuur samen met het College van Bestuur de strategische keuzes maakt zoals het hoort, maar waarbij het Stichtingsbestuur vooral de open Katholieke identiteit bewaakt.
4. *Compliance industry*, die het *academic entrepreneurship* binnen de universiteit verstikt, een halt toe roepen, opdat bestuurders weer eigen verantwoordelijkheid nemen en geen cultuur ontstaat en groeit van afschuiven, afvinken en indekken.
5. Menselijke maat en het gewicht van de dingen die ertoe doen herstellen, wij zijn een bijzondere universiteit vanuit de open Katholieke identiteit met een cultuur van zorgzaamheid voor elkaar en voor de aarde die ons is toevertrouwd.

Ik hoop echt dat het Stichtingsbestuur en het College van Bestuur de vijftal aanbevelingen zeer ter harte neemt voor de toekomst van Tilburg University.

Dankwoord

Met deze afscheidsrede neem ik weliswaar afscheid van de universiteit, maar toch ben ik niet helemaal verdwenen. Na veertig jaar in het academisch bedrijf ga ik het iets rustiger aan doen en genieten van de vrijheid samen met mijn vrouw Anneke.

Allereerst zal ik de Tilburgse promovendi die in de pijplijn zitten blijven begeleiden, zoals ik dat in de afgelopen decennia op zorgvuldige wijze met collega's heb gedaan. Daarnaast zal ik mijn gasthoogleraarschap aan *Harvard University* dat ik sinds 2003 vervul op het verzoek van de collega's van het *Economics Department* continueren. Verder zal ik als Lid van de *Monetaire Kring* en van de *Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (KHMW)*, maar ook als *Fellow* van het *Centre for Economic Policy Research (CEPR)*, als *SUERF Fellow* en als *Fellow* van het *ECB Forum on Central Banking* in Sintra blijven participeren. Eveneens kijk ik uit naar mijn werkzaamheden in de Wetenschappelijke Adviesraad van Z.K.H. Prins Carlos de Bourbon de Parme, die ik met Annemarie wil bedanken voor hun aanwezigheid.

Graag wil ik het Stichtingsbestuur en het College van Bestuur bedanken voor het in mij gestelde vertrouwen in de afgelopen decennia, maar ook de achtereenvolgende Decanen van de Economische Faculteit (TiSEM): Frank van der Duyn Schouten, Theo Verhallen, Kees Koedijk, Lex Meijdam en Geert Duysters voor de vrijheid die zij mij gegeven hebben om als *academic entrepreneur* op het gebied van onderzoek, onderwijs en valorisatie mijn gang te gaan in het belang van onze mooie universiteit. Deze wijze en goede decanen hebben heel goed begrepen dat als je goede mensen de ruimte en vrijheid geeft dat dit tot nieuwe initiatieven leidt waarvan de gehele universiteit zal profiteren. Een universiteit is een bijzondere en professionele organisatie, waarvan de kern niet gevormd wordt door de bestuurders en toezichthouders, maar door het corps van de hoogleraren van naam en faam die weer op de schouders staan van hun voorgangers. Evenzo sta ik op de schouders van mijn leermeesters in de afgelopen vier decennia: mijn promotor Hans Visser (Vrije Universiteit), Helmut Schlesinger (President van de *Deutsche Bundesbank* en *Humboldt University Berlin*) en Theo van de Klundert bij wie ik altijd terecht kon voor adviezen. Ik hoop dat mijn studenten en promovendi ook weer op mijn schouders konden staan.

Vervolgens wil ik Tilburgse collega's uit het verleden (Jacques Sijben, Ger van Roij en Henk van Gemert) en vooral uit het heden (Harald Benink, Ron Berndsen, Hans Groeneveld, Harry Huizinga, Louis Raes en Burak Uras) uit de grond van mijn hart bedanken voor hun collegialiteit en vriendschap. Monetaire en financiële economen zijn een bijzonder schaarse populatie binnen onze universiteit en de faculteit. Eveneens ben ik dankbaar dat ik tot nu toe 25 promovendi heb mogen begeleiden en de talloze promovendi waar ik in de promotiecommissies heb mogen plaatsnemen. Daarnaast dank ik alle aanwezige Leden van de *Monetaire Kring*, die ik samen met Wim Boonstra heb opgericht en waarvan ik een kwart eeuw voorzitter heb mogen zijn. Met vele collega's heb ik lang samen gewerkt aan onderwijs, onderzoek en valorisatie, waarbij ik Jakob de Haan, Lex Hoogduin, Harry Huizinga, Louis Raes en Dick van Wensveen zou willen noemen zonder andere collega's tekort te willen doen. In het bijzonder wil ik mijn

collega en vriend Paul van Geest danken voor alle steun die ik van hem als ware hij mijn broeder altijd heb mogen ontvangen. In het laatste decennium heb ik als President van *Tilburg University Society* het voorrecht gehad om Belinda Stevens als Personal Assistant te hebben. Daarvoor wil ik Belinda heel hartelijk bedanken voor haar ondersteuning. Ik hoop dat Wim van de Donk *Tilburg University Society* ook zal koesteren en verder zal laten opgroeien.

Tot slot, wat zou ik zijn zonder mijn gezin en familie? Mijn gezin en familie is altijd de basis geweest waarop ik kon vertrouwen en welke mij gesteund heeft in de jaren. Mijn dank gaat uit naar mijn moeder (die hier helaas niet meer bij kan zijn) en Karel, Arthur en Loes, Hans en Els, maar vooral naar onze dochter Jackie en Anneke. Lieve Anneke, jij hebt mij de laatste veertig laten buiten spelen en mij vrij gelaten om mijn ambities te vervullen. Dat was niet altijd gemakkelijk met een veeleisende man. Vanaf heden breekt een nieuwe fase in ons leven aan, waarin wij samen dingen gaan ondernemen en reizen. Ik zal oprecht mijn best doen om de vrije agenda niet te laten volslibben met allerlei bestuurs- en toezichtfuncties, opdat wij kunnen genieten van de vrijheid en flexibiliteit die wij te weinig gekend hebben en te genieten van elkaar.

Ik heb gezegd.

Literatuur

- Borgman, Erik, *Met het oog op het goede leven: Cobbenhagen en onze universitaire cultuur*. Tilburg: Tilburg University, 2011.
- Bornewasser, Johannes en Anton van Duinkerken, *Vijftig jaar katholieke leergangen: 1912-1962*. Tilburg: Zuid-Nederlandsche Drukkerij, 1962.
- Bornewasser, Johannes, "Thomas Johannes Adrianus Josephus Goossens", In: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1971-1972*. Leiden: E.J. Brill, 1973, 136-142.
- Bornewasser, Johannes, *Katholieke Hogeschool Tilburg. Economie-Ethiek-Maatschappij. Universiteit van Tilburg. 75 jaar waardenvolle universiteit*. Deel 1: 1927-1954. Amsterdam: Dutch University Press, 2003.
- Bovenberg, Lans, *Where is the love - Over waarde en waarden*, Inaugurale rede, 1 november 2019. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam, 2019.
- Cobbenhagen, Martinus, *Chronologisch verhaal van mijn relaties tot de R.K. Handelshoogeschool te Tilburg*. Tilburg, 1926.
- Cobbenhagen, Martinus, *Leidraad voor de bespreking van 15 mei '26*. Tilburg, 1926.
- Cobbenhagen, Martinus, *De verantwoordelijkheid in de onderneming*, Proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor in de handelwetenschap aan de Nederlandsche Handels-Hoogeschool te Rotterdam in het openbaar te verdedigen op Donderdag 29 September 1927; herdrukt in: Kaag, Han, Berkum, Petrus van, Schouten, Dick (red.), *De Economist Cobbenhagen. Economische Geschriften Van Prof. Dr. M.J.H. Cobbenhagen*, Amsterdam-Brussel: Elsevier, 1957. 53-142.
- Cobbenhagen, Martinus, *Cobbenhagen Essays: The Founding Father's Idea of Tilburg University*, [Annemarie Hinten, Luc Jeurissen, Has Klerx, Michiel Peeters, Judith Schiks (red.)]. Tilburg-Nijmegen: Tilburg University, Valkhof Pers, 2016.
- Eijffinger, Sylvester en Annemarie Hinten, "Het subsidiariteitsbeginsel in economie en samenleving: Wat sociale encyclieken economen te zeggen hebben", in: Paul van Geest, Marcel Poorthuis, Theo Wagenaar en Alette Warringa (red.), *Vrienden met de mammon - De levensbeschouwelijke dimensie in de economie, Liber Amicorum Theo Salemink*. Almere: Uitgeverij Parthenon, 2013. 113-140.
- Eijffinger, Sylvester, "Belangrijke rol van Philip bij UvT Sociëteit en Cobbenhagen Summit", in: *Opgewekt voorwaarts! - Liber Amicorum aangeboden aan prof. dr. Philip Eijlander*. Tilburg: Tilburg University Press, 2015, 27-29.

- Eijffinger, Sylvester, “Het verval van de economie en de economie van het verval”, in: Rob Riemen (red.), *Nexus*, 64. Tilburg, 2013, 49-56.
- Geest, Paul van, *In caritate radicati et fundati (Eph. 3: 17) - In liefde geworteld en gegrondvest, Over waarden en de onontbeerlijkheid van de theologie voor de economie*, Inaugurale rede 1 november 2019. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam, 2019.
- Kaag, Han, Berkum, Petrus van, Schouten, Dick (red.), *De Economist Cobbenhagen. Economische Geschriften Van Prof. Dr. M.J.H. Cobbenhagen*, Amsterdam-Brussel: Elsevier, 1957.
- Klundert, Theo, van de, *Capitalism and Democracy - A Fragile Alliance*, Cheltenham and Northampton: Edward Elgar Publishing, 2013.
- Robben, Heleen, *Tilburg University's Forgotten Founding Fathers - A Historical Critical Study on M.J. Cobbenhagen and His Contemporaries*. Tilburg, 2019 [onuitgegeven Masterthesis Tilburg School of Catholic Theology].
- Schumpeter, Joseph, *Capitalism, Socialism and Democracy*, New York: Harper and Row, 1942.
- Siebers, Pieter, *Kleine encyclopedie, Tilburg University 1927-2017*. Tilburg, 2017.
- Tilburg University Society, *Tilburg University Society - Het eerste decennium, Liber Amicorum voor Sylvester Eijffinger*. Tilburg: Tilburg University, 2018.
- Veraghtert, Karel, Oord, Ad van den, Bijsterveld, Arnoud-Jan, *Katholieke Hogeschool Tilburg. Economie-Ethiek-Maatschappij. Universiteit van Tilburg. 75 jaar waardenvolle universiteit*. Deel 3: 1977-2002. Amsterdam: Dutch University Press, 2003.
- Vries, Johan de, *Katholieke Hogeschool Tilburg. Economie-Ethiek-Maatschappij Universiteit van Tilburg. 75 jaar waardenvolle universiteit*. Deel 2: 1955-1977. Amsterdam: Dutch University Press, 2003.

De auteur dankt collega's Marc Groenhuijsen, Harry Huizinga, Herman Kaiser, Lex Meijdam, Niels Noorderhaven en Theo van de Klundert voor hun waardevolle gesprekken en vele opmerkingen op eerdere versies van zijn afscheidsrede als president van Tilburg University Society en hoogleraar Financiële Economie aan Tilburg University.